

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, RIBARSTVA I RURALNOG RAZVOJA

**IZMJENA OPERATIVNIH UPUTA ZA PROVOĐENJE SLUŽBENIH KONTROLA NAD
PROVEDBOM PRAVILNIKA ZA SPREČAVANJE POJAVE, KONTROLU I ISKORJENJIVANJE
ODREĐENIH TRANSMISIVNIH SPONGIFORMNIH ENCEFALOPATIJA (NN 85/09) U
OBJEKTIMA U POSLOVANJU S HRANOM ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA (KLAONICAMA I
RASJEKAVAONICAMA)**

Zagreb, kolovoz 2011.

Sadržaj

- I. Pravna osnova**
- II. Cilj i područje primjene**
- III. Posebnosti u klanju i odstranjivanju SRM – a**
- IV. Određivanje tkiva visokog rizika (SRM) i odstranjivanje SRM – a u objektima**
- V. Zahtjevi vezano za odstranjivanje mesa s glava goveda starijih od 12 mjeseci**
- VI. Zahtjevi vezano za odstranjivanjem kralježnica**
- VII. Zahtjevi vezano za odstranjivanje leđne moždine ovaca i koza**
- VIII. Evidencije i dokumentacije**
- IX. Učestalost službenih kontrola**
- X. Uzimanje uzoraka i testiranje na BSE/TSE te osiguravanje sljedivosti**

Operativne upute za provođenje službenih kontrola nad provedbom Pravilnika za sprječavanje pojave, kontrolu i iskorjenjivanje određenih transmisivnih spongiformnih encefalopatija (NN 85/09) u objektima u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla (klaonicama i rasjekavaonicama)

Pravna osnova za donošenje Operativnih uputa:

- Zakon o hrani (NN 46/07)
- Zakon o veterinarstvu (NN 41/07)
- Pravilnik o nusproizvodima životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi (NN 87/09)
- Pravilnik za sprječavanje pojave, kontrolu i iskorjenjivanje određenih transmisivnih spongiformnih encefalopatija (NN 85/09)
- Pravilnik o higijeni hrane (NN 99/07)
- Pravilnik o higijeni hrane životinjskog podrijetla (NN 99/07)
- Pravilnik o službenim kontrolama hrane životinjskog podrijetla (NN 99/07)
- Pravilnik o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja u skladu s odredbama propisa o hrani i hrani za životinje, te propisa o zdravlju i zaštiti životinja (NN 99/07)

Cilj i područje primjene

Ove upute služe kao pomoć kontrolnim tijelima (ovlaštenim veterinarima), službenim veterinarima i državnim veterinarskim inspektorima u provođenju službenih kontrola nad provedbom Pravilnika za sprječavanje pojave, kontrolu i iskorjenjivanje određenih transmisivnih spongiformnih encefalopatija (NN 85/09) u objektima subjekata koji posluju s hranom.

I.

Posebnosti u klanju i odstranjivanje SRM-a

Kako bi se izbjegla bilo kakva kontaminacija mesa sa specificiranim rizičnim materijalom, potrebno je obratiti pozornost na navedene posebnosti u procesu klanja goveda, ovaca i koza kao i odstranjivanju SRM-a

Razaranje tkiva centralnog živčanog sustava s duguljastim štapićastim instrumentom (tzv. šipkom) kojim se nakon omamljivanja prodire u lubanjsku šupljinu te omamljivanje ubrizgavanjem plina u lubanjsku šupljinu **zabranjeno je** kod goveda, ovaca i koza.

Kosti goveda, ovaca i koza, kao i dijelovi trupa koji sadržavaju kosti spomenutih životinjskih vrsta, **ne smiju se koristiti za proizvodnju mehanički otkoštenog mesa.**

Kod goveda, ovaca i koza starijih od 12 mjeseci **oči se ne odstranjuju** prilikom klanja – ostaju prirodno povezane s glavom. Ako se oči oštete prije, za vrijeme ili nakon klanja, cijela glava se ocjenjuje kao specificirani rizični materijal (u nastavku SRM).

Ježici goveda svih starosti odstranjuju se u klaonici poprečnim rezom prije nastavka osnovne ježične kosti. Pravilan rez je prikazan u ovim uputama u **Prilogu 2**.

Krajnici (tonzile) kod goveda se odstranjuju na posebnom mjestu na liniji klanja. Položaj i pravilno odstranjivanje krajnika prikazani su u ovim uputama u **Prilogu 2**.

Crijeva od dvanaesnika do rektuma i mezenterij odstranjuju se na posebnom mjestu (na mjestu pregleda abdominalnih organa – trbušnih organa). Jednako tako, na posebnom mjestu na liniji klanja odstranjuju se i vito crijevo (ileum) i slezena kod ovaca i koza svih starosti. Položaj i odstranjivanje vitog crijeva (ileuma) prikazani su u ovim uputama u **Prilogu 3**.

Leđna moždina goveda odstranjuje se na odvojenom mjestu (na mjestu primarnog obrezivanja polovica) na liniji klanja, kao i leđna moždina ovaca i koza. Kanal leđne moždine mora biti u cijelosti otvoren, tako da je omogućeno jednostavno odstranjivanje leđne moždine. Na mjestima gdje kanal nije otvoren, potrebno ga je dodatno otvoriti (ispiliti, presjeci). Prije ocjene zdravstvene ispravnosti trupa, provjerava se je li leđna moždina u cijelosti odstranjena. Leđna moždina ovaca i koza također se odstranjuje na gore opisan način.

Kralježnica se odstranjuje (otpili se ili isječe), na odvojenom mjestu u klaonici, kao što je npr. manipulativni hodnik, a prije slanja u rasjekavaonu ili na tržište u veleprodajnim komadima. Nakon odstranjivanja kralježnice na trupu mogu ostati samo: repni kralješci, trnasti i poprečni nastavci vratnih, prsnih i slabinskih kralježaka, središnji križni greben i krila križne kosti. Dijelove kralježnice koji se ne mogu

odstraniti piljenjem potrebno je izrezati. Važno je da se poprečni nastavci otpile dovoljno daleko od tijela kralješka, tako da se odstrane i dorzalni bazalni gangliji. Na shemi u **Prilogu 4** je shematski prikaz slabinskog kralješka s položajem dorzalnog bazalnog ganglija.

U objektima u kojima se odstranjuje SRM, moraju se osigurati odvojena mjesta za sakupljanje SRM-a. Primjer pravilno označenog spremnika za SRM nalazi se u **Prilogu 5**. Kontejneri koji imaju oznaku »SRM«, moraju biti primjereno udaljeni od spremnika u kojima se čuvaju jestivi dijelovi životinja, da se onemogući unakrsna kontaminacija. Službeni veterinar/ovlašteni veterinar provjerava da li subjekt u poslovanju s hranom svaki dan mjeri težinu SRM-a nastalog u procesu proizvodnje i o tomu vodi evidenciju.

Sav specificirani rizični materijal se **na mjestu odstranjivanja** (u kontejneru za SRM) prelije bojilom različitim od boje koja se koristi za obilježavanje higijenske ispravnosti mesa, te se potom iz objekta ukloni u skladu s Pravilnikom o nusproizvodima životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi (NN 87/09)

Službeni veterinar/ovlašteni veterinar kod subjekta u poslovanju s hranom kontrolira:

- provodi li se odstranjivanje SRM-a kod goveda i/ili ovaca i koza na gore opisane načine
- vrši li se prelijevanje SRM-a bojilom odmah, temeljito i na način, da je na svom SRM-u dobro vidljiva boja kontrastnog bojila.
- da li se sav SRM koji se oboji, odstranjuje i uklanja u skladu s Pravilnikom o nusproizvodima životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi (NN 87/09)

Službeni veterinar/ovlašteni veterinari moraju provoditi redovite službene kontrole o postupcima provođenja Dodatka III, V i X Pravilnika za sprječavanje pojave, kontrolu i iskorjenjivanje određenih transmisivnih spongiformnih encefalopatija (NN 85/09) na svim mjestima na kojima se odstranjuju SRM.

II.

Odredivanje specificiranog rizičnog materijala (SRM)

Specificirani rizični materijal (SRM) je definiran u stavku 1. Dodatak V Pravilnika za sprječavanje pojave, kontrolu i iskorjenjivanje određenih transmisivnih spongiformnih encefalopatija (NN 85/09)

SRM kod goveda:

	Kao SRM se odstranjuje	s izuzetkom
Kod goveda svih dobnih skupina:	<ul style="list-style-type: none">- tonzile- crijeva od duodenuma do	

	<ul style="list-style-type: none"> - rektuma - mezenterij 	
Kod goveda starijeg od 12 mjeseci, još dodatno:	<ul style="list-style-type: none"> - mozak i oči - lubanja - leđna moždina 	<ul style="list-style-type: none"> - vilica (donja čeljust)
Kod goveda starijeg od 30 mjeseci, još dodatno:	<ul style="list-style-type: none"> - kralježnica - dorzalni bazalni gangliji 	<ul style="list-style-type: none"> - repnih kralježaka, trnastih i poprečnih nastavaka vratnih, prsnih i slabinskih kralježaka, središnjeg krstačnog grebena, te krila krstačne kosti

SRM kod ovaca i koza:

	Kao SRM se odstranjuje
Kod ovaca i koza svih starosti:	<ul style="list-style-type: none"> - slezena - ileum*
Kod ovaca i koza koje su starije od 12 mjeseci ili one koje imaju trajni sjekutić koji je probio kroz desni, još dodatno:	<ul style="list-style-type: none"> - lubanja s mozgom i očima - tonzile - leđna moždina

* *vito crijevo ili ileum je zadnji dio tankog crijeva dužine približno 60 cm, pred ulazom u debelo crijevo. Položaj i odstranjivanje vitog crijeva (ileum) prikazani su u ovim uputama u Prilogu 3.*

Specificirani rizični materijal mora biti odstranjen u klaonicama, a kralježnice goveda i u rasjekavaonicama. Ukoliko je objekt odobren za klanje goveda, ovaca ili koza, smatra se da ispunjava uvjete za odstranjivanje SRM-a. Isti princip vrijedi za rasjekavaonice u slučaju odstranjivanja kralježnice.

SRM se bez posebnog odobrenja nadležnog tijela može odstraniti na odgovarajućim mjestima:

1. u objektima za klanje životinja (sav SRM).

Crijeva od duodenuma do rektuma i mezenterij kod goveda te slezena i ileum kod ovaca i koza - posebno mjesto na liniji klanja.

Leđna moždina goveda – na liniji klanja.

Tonzile – posebno mjesto na liniji klanja.

Kralježnica kod goveda starijih od 30 mjeseci – u dijelu objekta u kojem se obavlja rasijecanje trupova na osnovne dijelove (prostor za rasijecanje trupova u za to namijenjenoj hladnjači ili u odgovarajućem predprostoru u kojem se rasijecaju trupovi).

Leđna moždina ovaca i koza starijih od 12 mjeseci ili onih kojima je trajni sjekutić probio desni – u dijelu objekta u kojem se obavlja rasijecanje trupova na osnovne dijelove (prostor za rasijecanje trupova).

Meso s glava goveda starijih od 12 mjeseci - u posebnom prostoru koji je fizički odvojen od linije klanja ili na posebnom mjestu na liniji klanja.

2. u rasjekavaonicama može se odstraniti: kralježnica goveda.

SRM se sa posebnim odobrenjem nadležnog tijela može odstraniti na odgovarajućim mjestima:

Određeni specifirani rizični materijal kao što su lubanje goveda s mozgom i očima, leđne moždine ovaca i koza, te kralježnica goveda, dozvoljeno je odstranjivati u rasjekavaonicama koje imaju posebno odobrenje od nadležnog tijela za obavljanje te djelatnosti:

1. U rasjekavaonicama: meso s glava goveda starijih od 12 mjeseci te leđne moždine ovaca i koza starijih od 12 mjeseci ili onih kojima je trajni sjekutić probio desni.

Posebno odobrenje nadležnog tijela može se izdati nakon što državni veterinarski inspektor na licu mjesta provjeri ispunjavanje uvjeta. U tom odobrenju mora biti navedeno koji SRM taj objekt može odstranjivati, način postupanja sa SRM – om i vođenje evidencija i dokumentacije:

- a) evidencija o broju primljenih trupova s kralježnicom, broju primljenih goveđih glava, broju primljenih trupova ovaca i koza s kojih se odstranjuje leđna moždina;
- b) evidencija i dokumentacija o dobavljačima;
- c) masi odstranjenog SRM – a;
- d) masi SRM – a predanih sakupljaču NŽP Kategorije 1

III.

Zahtjevi vezano za odstranjivanje mesa s glava goveda starijih od 12 mjeseci

1. U objektima za klanje životinja ovlašteni veterinar / službeni veterinar provjerava:

- da li se odstranjuje meso s glava koje imaju oštećene oči – u tom slučaju je cijela glava SRM;
- da li se odstranjuje meso s glava koje nisu pravilno zatvorene čepovima - u tom slučaju je cijela glava SRM;
- jesu li otvori od omamljivanja i foramen magnum zatvoreni čepom, ako se glave skidaju s kuka prije nego se s njih odstranjuje meso; (**Prilog 6 i 7**)
- je li foramen magnum zatvoren čepom odmah nakon uzimanja uzorka za BSE/TSE;
- je li subjekt u poslovanju s hranom izradio plan uzimanja uzoraka za laboratorijsko utvrđivanje zagađenosti mesa glave s tkivima centralnog živčanog sustava, kojim se provjerava ispravno provođenje mjera za smanjenje mogućnosti zagađenja mesa glave s tkivima centralnog živčanog sustava prilikom rukovanja s glavama;
- postupa li se s glavom nakon odstranjivanja mesa kao s ostalim SRM.

Službeni veterinar/ovlašteni veterinar mora uzimati uzorce tako da ne kontaminiraju meso glave s tkivom centralnog živčanog sustava, zato nakon svakog uzimanja uzorka moraju promijeniti plastične rukavice.

Službeni veterinar/ovlašteni veterinar provjerava učinkovitost plana koji je uveo subjekt u poslovanju s hranom, tako da provjerava način uzimanja uzorka subjekta u poslovanju s hranom i da redovito provjeravaju rezultate pretrage.

Službeni veterinar/ovlašteni veterinar provjerava podudara li se broj predanih glava goveda starijih od 12 mjeseci (SRM) s brojem zaklanih goveda na određen dan odnosno u određenom vremenskom razdoblju. Pritom mora uzeti u obzir i glave koje je možda subjekt u poslovanju s hranom predao drugim objektu. Iz komercijalnih dokumenata subjekt u poslovanju s hranom mora biti vidljivo koliko glava je bilo predano drugim objektima - rasjekavaonicama.

♦ **Kod glava goveda određenih za prijevoz u rasjekavaonice koje imaju odobrenje za odstranjivanje mesa s glave goveda (u dalnjem tekstu – odobrena rasjekavaonica)** radi odstranjivanja mesa s glava goveda, službeni veterinar/ovlašteni veterinar kod subjekta u poslovanju s hranom (u klaonicama) provjerava ispunjavanje sljedećih zahtjeva:

- glave moraju visjeti i u hladnjači i za vrijeme prijevoza iz klaonice u odobrenu rasjekavaonicu;

- iz klaonice se u gore spomenuti objekt (odobrena rasjekavaonica) može poslati samo cijela glava kojoj su u klaonici odstranjeni jezik i tonzile;
- otvor od omamljivanja i foramen magnum moraju biti zatvoreni čepom;
- glave na kojima otvor od omamljivanja i foramen magnum nisu pravilno zatvoreni isključuju se iz prijevoza u rasjekaonicu - u tom slučaju je cijela glava SRM;
- glave kojima su oči oštećene nakon klanja isključuju se iz prijevoza u rasjekaonicu - u tom slučaju je cijela glava SRM;
- provođenje plana uzimanja uzoraka (laboratorijsko utvrđivanje zagađenosti mesa glave s tkivima centralnog živčanog sustava), kojim subjekt u poslovanju s hranom provjerava pravilno provođenje mjera za smanjivanje mogućnosti zagađenja;
- provođenje radne upute za sprečavanje zagađenja mesa glave s tkivima centralnog živčanog sustava za vrijeme prijevoza.

2. U rasjekavaonicama koje imaju odobrenje za odstranjivanje mesa s glave goveda službeni veterinar/ovlašteni veterinar provjerava ispunjavanje sljedećih zahtjeva:

- sve glave moraju biti vizualno pregledane prije početka odstranjivanja mesa da se provjeri da li su otvori pravilno zatvoreni, da li su zagađene tkivima CNS i da li su oči neoštećene;
- meso se ne odstranjuje s onih glava kod kojih otvori nisu bili pravilno zatvoreni - u tom slučaju je cijela glava SRM;
- meso se ne odstranjuje s onih glava kod kojih su oči oštećene ili su kontaminirane s tkivima CNS - u tom slučaju je cijela glava SRM;
- meso se jednako tako ne odstranjuje s glava za koje postoji sumnja da su bile zagađene glavama koje su opisane u dva prethodna stavka - u tom slučaju se cijela glava obrađuje kao SRM;
- subjekt u poslovanju s hranom mora napisati i provoditi radnu uputu za sprečavanje zagađenja mesa s tkivima centralnog živčanog sustava ako se za vrijeme rada uništi čep ili oštete oči;
- provođenje plana uzimanja uzoraka (laboratorijsko utvrđivanje zagađenosti mesa glave s tkivima centralnog živčanog sustava) kojim subjekt u poslovanju s hranom provjerava pravilno provođenje mjera za smanjenje zagađenja prilikom obrade glava u rasjekavaonicama;
- glave se nakon odstranjivanja mesa obrađuju kao ostali SRM;
- vođenje evidencija i dokumentacije o broju primljenih glava, dobavljačima glava, masi odkoštenog mesa i broju predanih glava (SRM) u kafileriju – sakupljaču NŽP kategorije 1.

Službeni veterinar/ovlašteni veterinar također provjerava podudara li se masa odnosno broj predanih glava goveda starijih od 12 mjeseci (SRM) sakupljaču NŽP-a, s brojem odnosno masom primljenih glava na određen dan odnosno u određenom vremenskom razdoblju. Iz komercijalnih dokumenata subjekta u poslovanju s hranom mora biti vidljivo koliko glava je zaprimljeno u objekt - rasjekavaonicu.

IV.

Zahtjevi vezano za odstranjivanje kralježnice

Kralježnica goveda starijih od 30 mjeseci može se odstranjuvati u objektima za klanje goveda i u rasjekavaonicama bez posebne dozvole nadležnog tijela

1. U objektima za klanje životinja službeni veterinar/ovlašteni veterinar provjerava:

- vodi li subjekt u poslovanju s hranom evidenciju odnosno dokumentaciju o otpremljenim trupovima kojima nije bila odstranjena kralježnica;
- vodi li subjekt u poslovanju s hranom evidenciju odnosno dokumentaciju o otpremljenim trupovima kojima je bila odstranjena kralježnica;
- je li na komercijalnom dokumentu uz navedene veterinarske brojeve objekata, naveden i broj trupova ili dijelova trupova goveda za koje je zahtijevano odstranjenje kralježnice, kao i broj trupova ili dijelova trupova za koje nije zahtijevano odstranjenje kralježnice;
- jesu li trupovi ili dijelovi trupova goveda za koje nije zahtijevano odstranjenje kralježnice opremljeni etiketom koja ima plavu crtu; **(Prilog 13)**
- je li na komercijalnom dokumentu koji prati pošiljku s navedenim artiklom »trup ili dio trupa s kralježnicom« navedeno upozorenje za primatelja trupa s kralježnicom sa sljedećim sadržajem:

“Prije stavljanja na tržište treba u rasjekavaonici odstraniti kralježnicu kod (navedi broj) trupova i/ili kod (navedi broj) dijelova trupova s kralježnicom.”

Gore citirana uputa može biti i prilog komercijalnom dokumentu, ali u tom slučaju mora biti tiskana u jednakom broju kopija kao i komercijalni dokument.

- da li subjekt u poslovanju s hranom predaje SRM sakupljaču NŽP-a i o tomu vodi evidenciju odnosno može predočiti odgovarajuću dokumentaciju.

Službeni veterinar/ovlašteni veterinar provjerava podudara li se masa SRM – kralježnica predanih sakupljaču NŽP-a s masom odstranjenih kralježnica u klaonici na određen dan odnosno u određenom vremenskom razdoblju. Pritom mora voditi računa o SRM – trupovima s kralježnicom koje je subjekt u poslovanju s hranom eventualno predao drugim objektima (rasjekavaonicama). Iz komercijalnih dokumenata subjekta u poslovanju s hranom mora biti vidljivo koliko trupova s kralježnicom je bilo otpremljeno u objekte za rasijecanje.

2. U rasjekavaonicama službeni veterinar/ovlašteni veterinar provjerava:

- vodi li subjekt u poslovanju s hranom evidenciju odnosno dokumentaciju o primljenim trupovima kojima nije bila odstranjena kralježnica;
- vodi li subjekt u poslovanju s hranom evidenciju odnosno dokumentaciju o SRM predanim sakupljaču NŽP kategorije 1;
- je li na komercijalnom dokumentu uz ostale podatke naveden i broj trupova ili dijelova trupova goveda za koje je zahtijevano odstranjenje kralježnice, kao i broj trupova ili dijelova trupova za koje nije zahtijevano odstranjenje kralježnice;
- jesu li trupovi ili dijelovi trupova goveda za koje **nije zahtijevano** odstranjenje kralježnice opremljeni etiketom koja ima **plavu crtu**;
- je li na komercijalnom dokumentu koji prati pošiljku s navedenim artikлом »trup ili dio trupa s kralježnicom« navedeno upozorenje za primatelja trupa s kralježnicom sa sljedećim sadržajem:

“Prije stavljanja na tržište treba u rasjekavaonici odstraniti kralježnicu kod (navedi broj) trupova i/ili kod (navedi broj) dijelova trupova s kralježnicom.”

Gore citirana uputa može biti i prilog komercijalnom dokumentu, ali u tom slučaju mora biti tiskana u jednakom broju kopija kao i komercijalni dokument.

- da li subjekt u poslovanju s hranom predaje SRM sakupljaču NŽP i o tomu vodi evidenciju odnosno ima na raspolaganju odgovarajuću dokumentaciju.

Službeni veterinar/ovlašteni veterinar u rasjekavaonicama i provjerava podudara li se težina SRM (kralježnica) predanih sakupljaču NŽP-a s brojem odnosno težinom primljenih kralježnica (trupovi s kralježnicom) na određen dan odnosno u određenom vremenskom razdoblju.

V.

Zahtjevi vezano za odstranjivanje leđnih moždina ovaca i koza

1. U objektima za klanje životinja službeni veterinar/ovlašteni veterinar provjerava :

- vodi li subjekt u poslovanju s hranom evidenciju odnosno dokumentaciju o otpremljenim trupovima kod kojih nije bila odstranjena leđna moždina ovaca i koza;
- je li na komercijalnom dokumentu uz ostale podatke naveden i broj trupova ovaca i koza za koje je zahtijevano odstranjenje leđne moždine, kao i broj trupova ovaca i koza za koje nije zahtijevano odstranjenje leđne moždine;
- je li na komercijalnom dokumentu koji prati pošiljku koja sadrži „trup ovce ili koze s leđnom moždinom“, navedeno upozorenje za primatelja trupa s leđnom moždinom sa sljedećim sadržajem:

“Prije stavljanja na tržište treba kod (navedi broj) trupova s leđnom moždinom u rasjekavaonici odstraniti leđnu moždinu.”

2. U rasjekavaonicama koje imaju drugi broj odobrenja od objekta za klanje životinja, službeni veterinar/ovlašteni veterinar provjerava:

- ima li objekt u kojem će biti odstranjena leđna moždina odobrenje nadležnog tijela za obavljanje te vrste djelatnosti;
- postupa li se sa leđnom moždinom ovaca i koza nakon odstranjenja kao s ostalim SRM (sakupljanje u primjereno označene kontejnere za SRM, bojenje bojilom, predavanje sakupljaču NŽP kategorije 1);
- vodi li subjekt u poslovanju s hranom evidencije odnosno dokumentaciju iz 2. točke poglavlja VI ovih uputa.

VI.

Evidencije i dokumentacija

1. Zahtjevi vezani za vođenje evidencija i dokumentacije koje mora voditi subjekt u poslovanju s hranom

Kod subjekta u poslovanju s hranom službeni veterinar/ovlašteni veterinar provjerava vođenje evidencija odnosno dokumentacije o:

- masi odstranjenih kralježnica;
- količini SRM-a predanih sakupljaču NŽP kategorije 1;
- predanim govedim/ovčjim/kožjim kožama;
- rezultatima uzimanja uzoraka (laboratorijsko utvrđivanje zagađenosti mesa glave s tkivima centralnog živčanog sustava) kojima se provjerava pravilnost provođenja mjera za smanjenje mogućnosti zagađenja mesa glave s tkivima CNS za vrijeme odstranjivanja;
- broju otpremljenih trupova goveda kojima nije bila odstranjena kralježnica;
- broju otpremljenih trupova goveda kojima je bila odstranjena kralježnica;
- glavama životinja poslanim u objekt (rasjekavaonicu) s drugim odobrenim brojem;

- broju glava s kojih je bilo odstranjeno meso, broju glava s kojih meso nije bilo odstranjeno, masi otkoštenog mesa s glava goveda i broju glava predanih sakupljaču NŽP kategorije 1;
- broju trupova ovaca i koza starijih od 12 mjeseci kojima je bila odstranjena leđna moždina i o broju onih kojima leđna moždina nije bila odstranjena.

2. Zahtjevi vezano za vođenje evidencija odnosno dokumentacije u rasjekavaonicama

U rasjekavaonicama službeni veterinar/ovlašteni veterinar provjerava vođenje evidencija odnosno dokumentacije o:

- primljenom broju trupova s kralježnicom, broju primljenih goveđih glava, broju primljenih trupova ovaca i koza za koje se zahtijeva odstranjenje leđne moždine;
- dobavljačima;
- masi odstranjenih SRM-a (masa kralježnica, broj ili masa glava);
- količini SRM-a predanih sakupljaču NŽP kategorije 1;

VII.

Učestalost službenih kontrola

- Službeni veterinar / ovlašteni veterinar u objektima za klanje redovito provjerava provođenje Dodatka V Pravilnika za sprječavanje pojave, kontrolu i iskorjenjivanje određenih transmisivnih spongiformnih encefalopatija (NN 85/09)
- Ako u godišnjem Planu službenih kontrola nije drugačije određeno, službeni veterinar u objektima za klanje barem jedanput godišnje obavlja službenu kontrolu vezano za provođenje svih propisa na području TSE, uključujući i unakrsne kontrole opisane u Poglavlju III i IV ovih Uputa.
- U rasjekavaonicama koje imaju posebno odobrenje nadležnog tijela za izdvajanje (prikupljanje) mesa s glava goveda starijih od 12 mjeseci ili za odstranjivanje leđne moždine ovaca i koza starijih od 12 mjeseci, službeni veterinar barem jedanput godišnje obavlja službenu kontrolu vezano za provođenje svih propisa na području TSE, uključujući i unakrsne kontrole opisane u Poglavlju III i IV ovih Uputa.

VIII.

Uzimanje uzorka i testiranje na BSE/TSE te osiguravanje sljedivosti

Službeni veterinar/ovlašten veterinar kod subjekta u poslovanju s hranom provjeravaju sustav unutarnjeg nadzora koji u slučaju redovitog klanja osigurava identificiranje životinja koje su starije od **30 mjeseci** te u slučaju prisilnog klanja odn. klanja bolesnih životinja osigurava identificiranje životinja koje su starije od **24 mjeseca**.

Prije procjene zdravstvene ispravnosti mesa goveda (redovito klanje) koje je starije od 30 mjeseci i mesa bolesnih i prisilno zaklanih goveda starijih od 24 mjeseca, potrebno je nakon klanja izvršiti brzo testiranje na BSE.

Starosne granice za testiranje zaklanih goveda u okviru aktivnog monitoringa BSE:

Vrsta klanja	Starosna granica za testiranje na BSE
Redovito klanje zdravih životinja	30 mjeseci
Klanje bolesnih životinja	24 mjeseca
Prisilno klanje (klanje iz nužde)	24 mjeseca

Životinja postaje kandidat za uzimanje uzorka na BSE onda kada navršava propisanu starosnu granicu za testiranje na BSE – to je na njen **datum rođenja**, a ako tog dana u dotičnom mjesecu nema (npr. kod životinja koje su rodene 29. veljače u prijestupnim godinama ili kod životinja koje su rođene na 31. dan u određenim mjesecima), granica za testiranje na BSE je prvi sljedeći dan.

Ako se za testiranje na TSE izaberu ovce ili koze starije od 18 mjeseci ili one kojima su kroz desni probila više od 2 trajna sjekutića, meso ne smije biti ocijenjeno kao zdravstveno ispravno za prehranu ljudi prije dobivanja negativnog nalaza pretrage.

Trup zaklane životinje se ne označava veterinarskom oznakom zdravstvene ispravnosti za prehranu ljudi do primitka negativnog rezultata brzog testa. Odstupanje je moguće samo onda kada je u klaonici uspostavljen sustav kojeg je odobrio nadležni organ i omogućuje pronalaženje svih dijelova životinje te garantira da nijedan dio testirane životinje koji nosi oznaku »zdravstveno ispravno« neće napustiti klaonicu do primitka negativnog rezultata brzog testa.

Uzorke za testiranje životinja na BSE/TSE u klaonicama uzimaju službeni veterinari/ovlašteni veterinari. Posebnom „žlicom“ se kod goveda uzima uzorak produžene leđne moždine s obeksom, a kod ovaca i koza uzorak produžene leđne moždine s obeksom i mali mozak. Žlicu za uzimanje uzorka treba promijeniti nakon svakog uzimanja uzorka, da se spriječi moguća kontaminacija uzoraka s prionima. Nakon upotrebe žlice mehanički očistimo i operemo tekućom vodom.

Subjekt u poslovanju s hranom mora osigurati broj žlica koji je jednak najvećem predviđenom dnevnom broju uzoraka. Ako su rezultati brzog testa prethodnog dana bili negativni, žlice se mogu ponovno upotrijebiti, u suprotnom treba s njima postupati kao s opasnim otpadom, u skladu sa Zakonom o postupanju s otpadom

Prilikom uzimanja uzorka obavezna je upotreba zaštitnih naočala i rukavica. Rukavice treba promijeniti nakon svakog uzimanja uzorka.

Glava životinje i obje polovice trupa označavaju se istim brojem kao i uzorak koji će biti poslan na pretragu. Glava ostaje u klaonici do primitka rezultata pretrage! Ako su rezultati brzog testa negativni, glava se može odstraniti, u protivnom ista se na zahtjev šalje HVI Zagreb, Laboratorij za patologiju i TSE, Savska 143...

Uzorci za brzi test u laboratorij se šalju nefiksirani, pohranjeni u plastične lončice, označeni istim brojem kao i glava i trup uzorkovane životinje. Boćice s uzorcima zapakiraju se u vrećice koje se zapečate i u hlađenoj ambalaži pošalju u laboratorij.

Uzorci se ne smiju zamrzavati.

S istim brojem označi se glava, obje polovice trupa i boćica s uzorkom. Broj uzorka nalijepi se i na putni list životinje (broj se nalijepi desno ili ispod identifikacijskog broja životinje)

Zapisnik o uzimanju uzorka moždanog tkiva za analizu prisutnosti priona uzročnika GSE mora pratiti uzorke u laboratorij

Uzorci koji se koriste u dijagnostici BSE moraju nakon smrti životinje biti primjerno ohlađeni (+ 4 °C) i u što kraćem vremenu dostavljeni u laboratorij HVI-a.

Službeni veterinar/ovlašteni veterinari provjerava da li je subjekt u poslovanju s hranom osigurao sljedivost trupova, podatke o redoslijedu klanja te sustav sljedivosti koža koje moraju biti označene (Prilog 8)

Ako test nije napravljen ili ako je uzorak bio neupotrebljiv za testiranje (rastrgan ili oštećen obeks ili ako je obeks nedostajao) svi dijelovi netestirane životinje (uključujući i kožu) ocjenjuju se kao zdravstveno nevaljani za prehranu ljudi te ih se zbrinjava ka nusproizvod kategorije 1. Subjekt u poslovanju s hranom mora do primitka nalaza brzog testa zadržati jedan trup ispred i dva trupa iza trupa testirane životinje.

Goveda kojima je potrebno uzeti uzorke za pretragu na BSE preporuča se klati u serijama.

PRIBLIŽNE TEŽINE SRM KOD POJEDINIХ KATEGORIJA GOVEDA

1. BIKOVI- PROSJEČNA ŽIVA TEŽINA 573 KG

- a. Lubanja – 9-10 kg = 1,74% , kada se izbaci donja vilica(1,5kg) onda je težina lubanje 7,5-8,5 kg = 1,48% žive težine
- b. Tonzile – 0,02kg =0,0034% žive težine
- c. Leđna moždina – 0,2kg =0,034% žive težine
- d. Crijeva(prazna) – 23kg =4.01% žive težine

2. JUNICE – PROSJEČNA ŽIVA TEŽINA 419 KG

- a. Lubanja- 8-9kg =1,91%, kada se izbaci donja vilica(1,5kg) onda je težina 6,5-7,5kg
= 1,55 % žive težine
- b.Tonzile- 0,2kg =0,047% žive težine
- c.Leđna moždina- 0,02kg =0,0047% žive težine
- d.Crijeva(prazna)- 14kg =3,34% žive težine

3. KRAVE- PROSJEČNA ŽIVA TEŽINA 556 KG

- a. Lubanja-9-10 kg = 1,62%, kada se izbaci donja vilica(1,5kg) onda je težina lubanje 7,5-8.8 kg =1,53kg žive težine
- b. Tonzile – 0,02kg =0,0036% žive težine
- c. Leđna moždina- 0,2kg = 0,036% žive težine
- d. Crijeva (prazna) -2kg =3,95% žive težine

4. TELAD- PROSJEČNA TEŽINA 149 KG

- a. Crijeva (prazna)-9,6 kg =6,44% žive težine

5. RASJEKAVAONICA

a. Kralježnica – 3,45 % težine ohlađenog trupa ako se rasjeca

Prilozi:

- Prilog 1: Zapisnik o uzimanju uzoraka moždanog tkiva za analizu prisutnosti priona uzročnika GSE
- Prilog 2: Odstranjivanje jezika s poprečnim rezom ispod jezične kosti - prikaz položaja tonsila
- Prilog 3: Odstranjivanje vitog crijeva (ileuma)
- Prilog 4: Shematski prikaz slabinskog kralješka s položajem dorzalnog bazalnog ganglija
- Prilog 5: Propisno označena posuda za odlaganje SRM
- Prilog 6: Foramen magnum – zatvoren čepom
- Prilog 7: Otvor od omamljivanja – zatvoren čepom
- Prilog 8: Prikaz uzimanja uzorka za pretragu na BSE/TSE
- Prilog 9: Pravilno uzet uzorak produžene moždine (s obeksom) za pretragu na BSE/TSE
- Prilog 10: Pravilno uzet uzorak produžene moždine (s obeksom) za pretragu na BSE/TSE
- Prilog 11: Sljedivost kože
- Prilog 12: Sljedivost goveđih trupova
- Prilog 13: Primjer označavanja trupa s kojeg nije potrebno odstraniti kralježnicu - etiketa s »plavom crtom«
- Prilog 14: Odstranjivanje leđne moždine kukom
- Prilog 15: Odstranjivanje leđne moždine »TrimVac« usisavačem

* Označava Priloge korištene iz „Uputa za provođenje službenog nadzora u implementaciji TSE Uredbe u objektima nositelja prehrambene djelatnosti“ VURS-a (Republika Slovenija)

Prilog III.
Obrazac za dostavu uzoraka u svrhu pretrage na TSE

Serija A 0001

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja - Uprava za veterinarstvo - Miramarska 24, 10000 Zagreb

Naziv subjekta u poslovovanju s hrizom (klinicu) / Naziv firme: _____ Vlasnik/pouzdevnik: _____ Odobreni broj JIBG: _____ Adresa: _____ Županija: _____ Telefon: _____ Fax: _____	Ime i prezime i telefon službene osobe koja je uzela uzorak: _____ Oblastna veterinarska organizacija (naziv, adresa): _____ Veterinarski ured: _____ Ispostava veterinarskog ureda: _____	Danu i vrijeme klanja životinje: _____ Danu i vrijeme uzimanja uzorka/uzorka: _____ Danu i vrijeme slanja uzorka/uzorka u laboratorij: _____ Napomena: klinički makrovi pri ante mortem pregledu: _____
--	---	--

Radni broj	Broj klanja životinje	Vrsta životinje	Kategorija	Poznata	Starost*	Broj utis marmice / identifikacijska oznaka	Broj s oznake „TEST“	Vrsta klanja**: a) redovno klanje goveda starijih od 30 mjeseci b) pristilno klanje goveda starijih od 24 mjeseca c) kl makrovi pri ante mortem pregledi goveda starijih od 24 mjeseca d) redovno klanje ovaca ili koza starijih od 18 mjeseci	JIBG i naziv firme podrijetla životinje
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									

** upisati odgovarajuću oznaku ispred vrste klanja

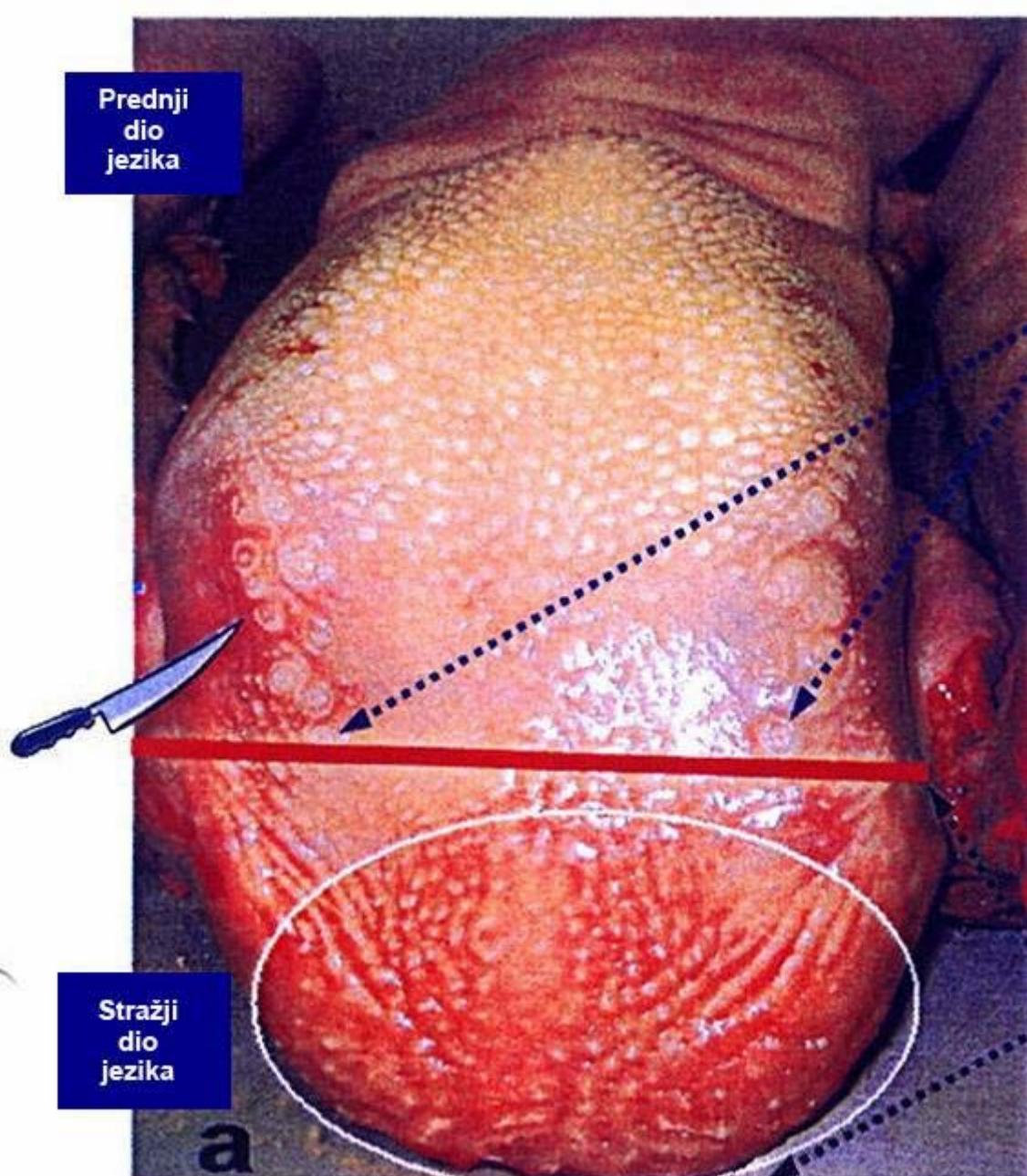
*Starost u godinama:

1	2	3	4	5
>1 <2	>=2 <4	>=4 <7	>=7 <9	>=9

Ime, prezime i potpis službene osobe

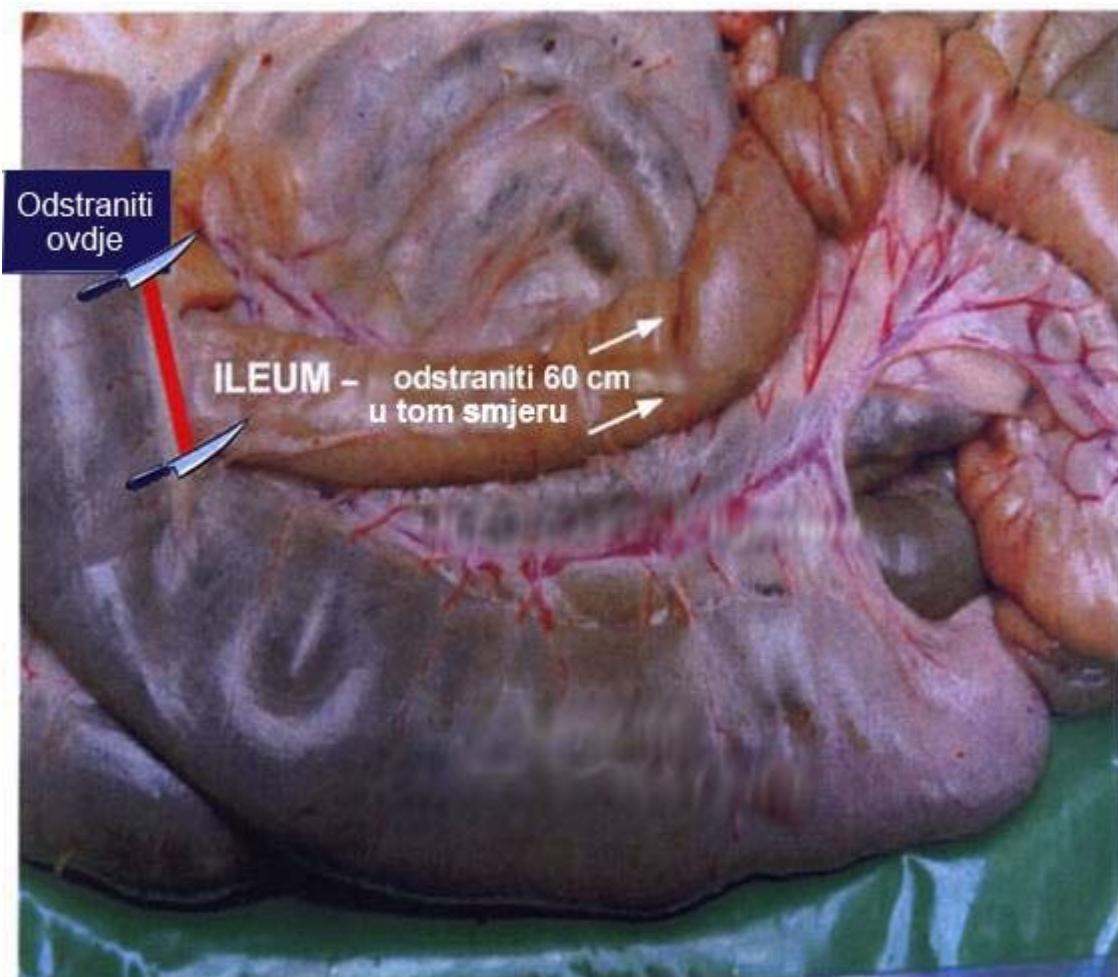
Priloga 2:

- Odstranjivanje jezika s oprečnim rezom ispod jezične kosti - prikaz položaja tonsila

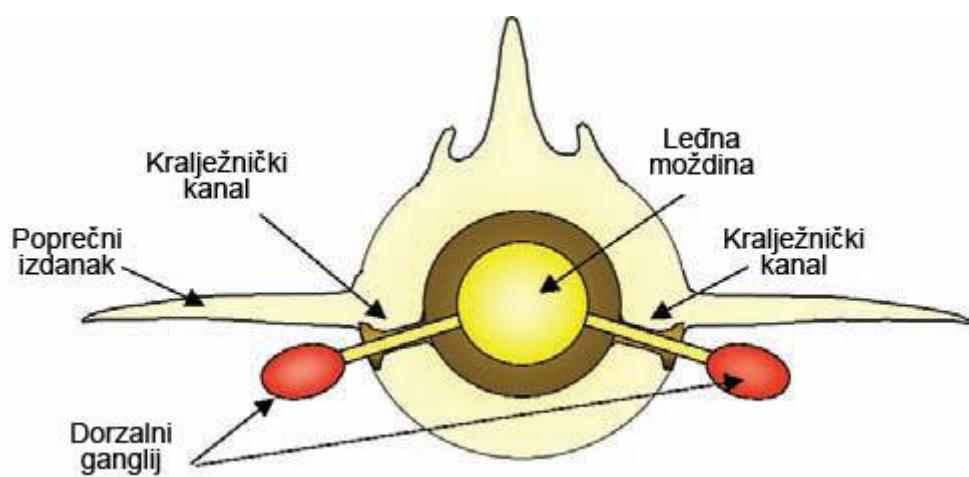
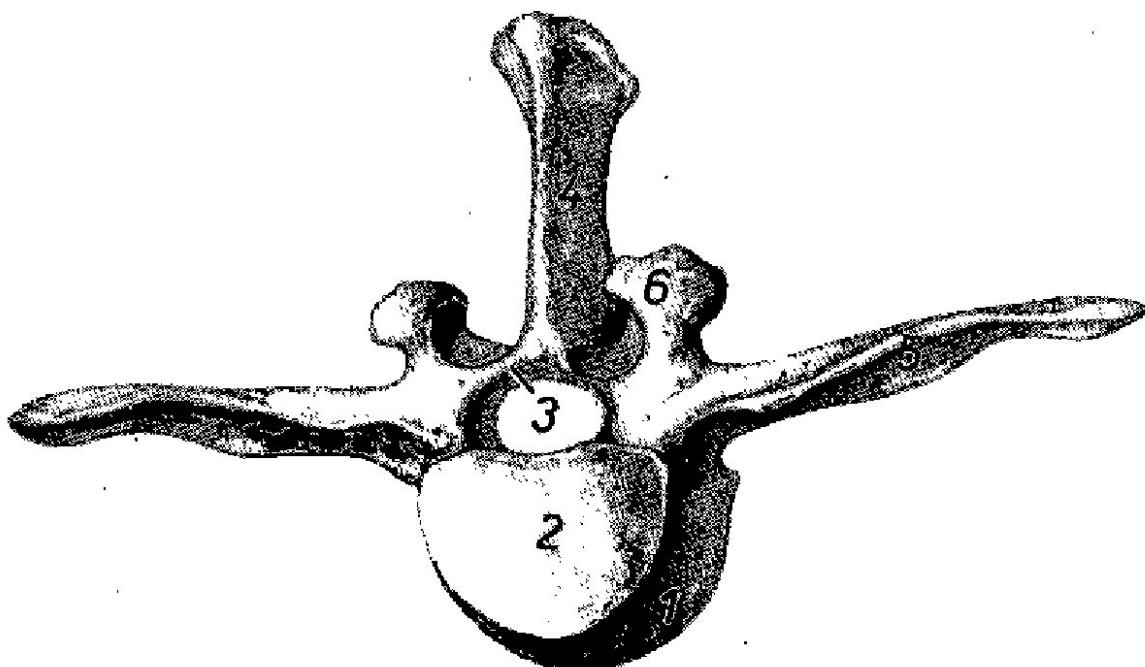
Priloga 3:

- Odstranjivanje vitog crijeva (ileuma)

Priloga 4:

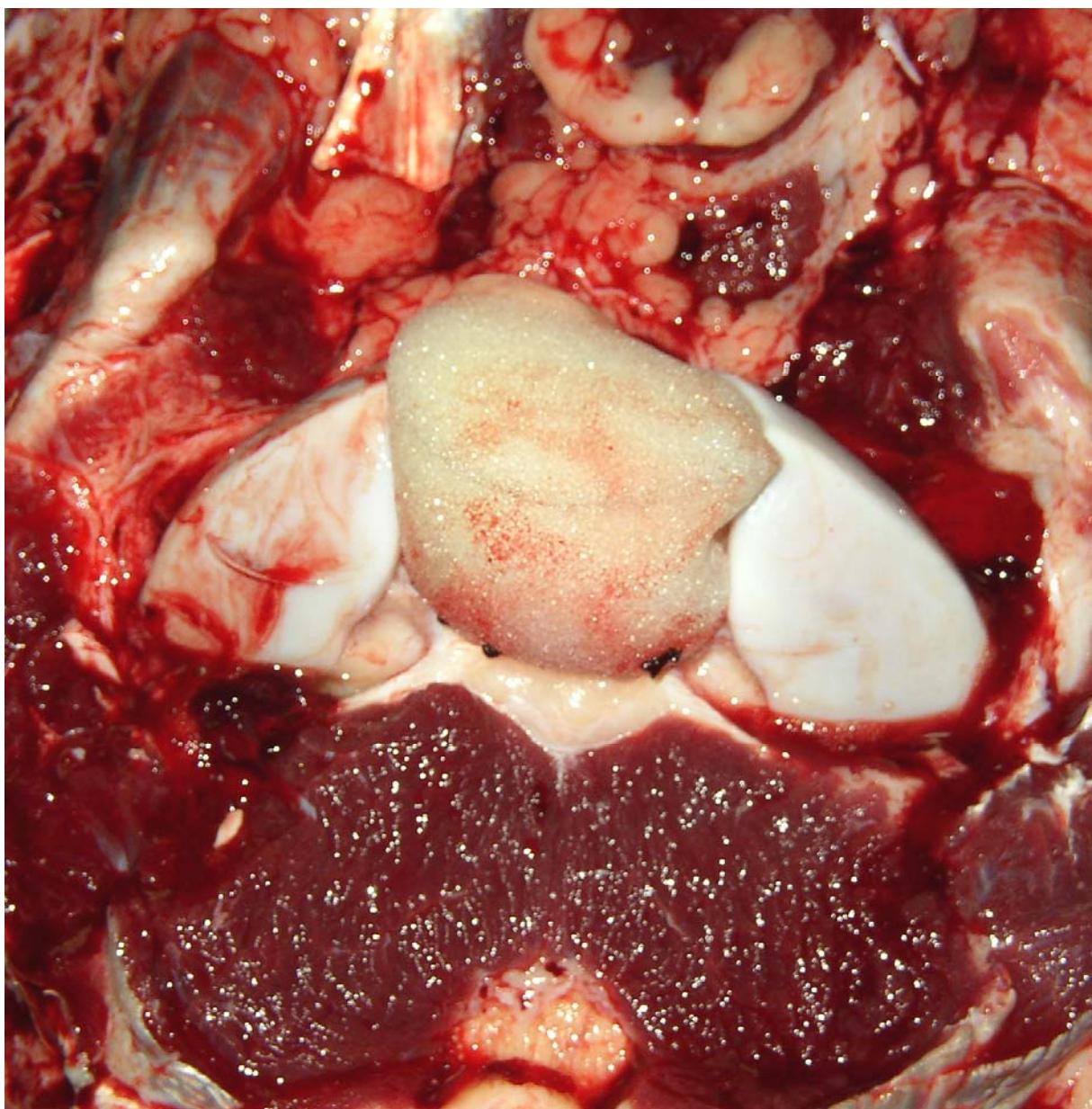
- Shematski prikaz slabinskog kralješka s položajem dorzalnog bazalnog ganglija

Prilog 5:
Propisno označena posuda za odlaganje SRM

Prilog 6:
Foramen magnum – zatvoren čepom

Prilog 7:
Otvor od omamljivanja – zatvoren čepom

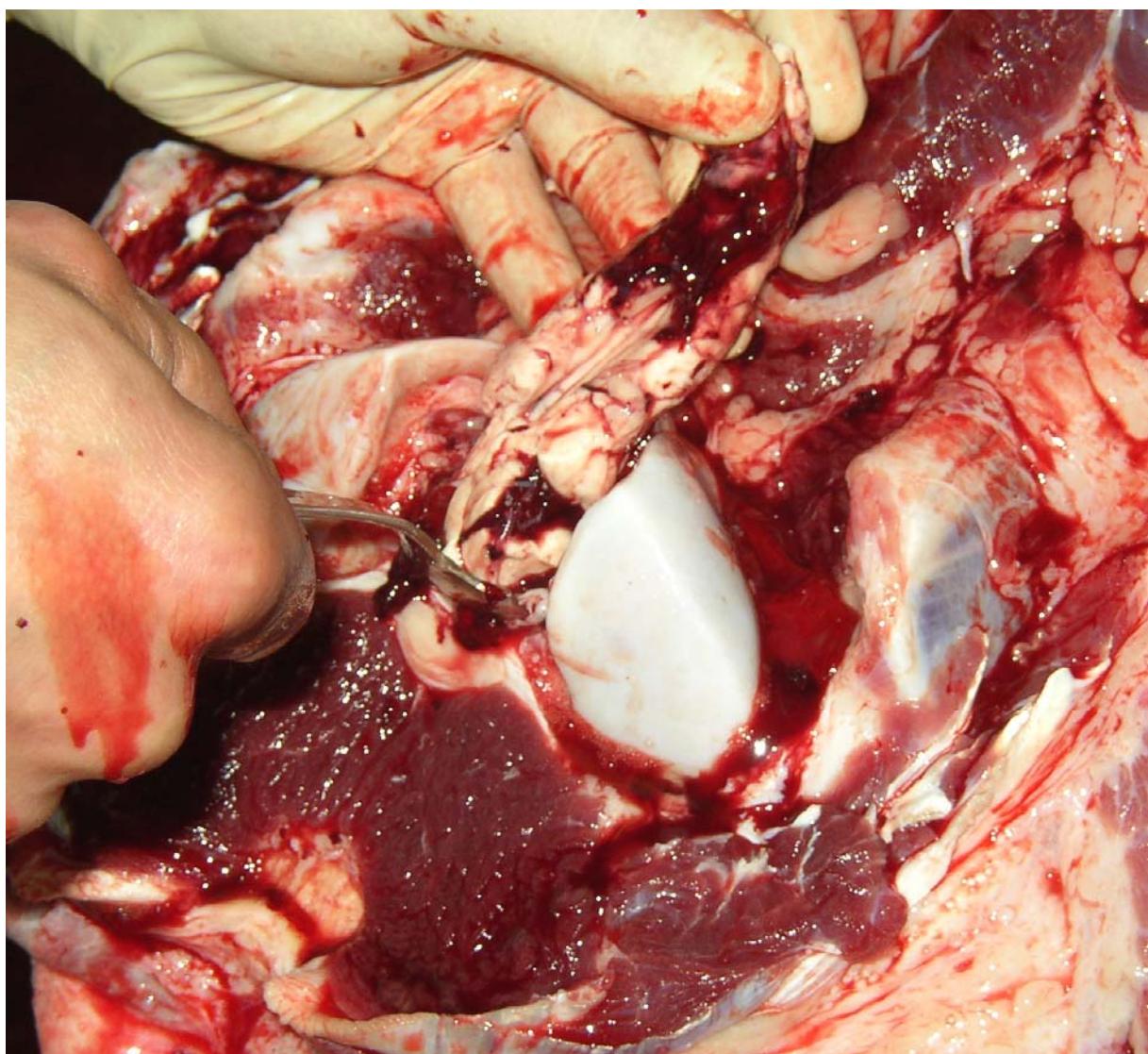

Prilog 8:
Prikaz uzimanja uzorka za pretragu na BSE/TSE

Prilog 9:

Pravilno uzet uzorak produžene moždine (s obeksom) za pretragu na BSE/TSE

Prilog 10:

Pravilno uzet uzorak produžene moždine (s obeksom) za pretragu na BSE/TSE

Prilog 11:
Sljedivost kože *

Prilog 12:
Sljedivost goveđih trupova *

Prilog 13:

Primjer označavanja trupa s kojeg nije potrebno odstraniti kralježnicu - etiketa s »plavom crtom«*

Liffey Meats Cavan EEC 325 Born Ireland Reared Ireland

Slaughtered in Ireland
Montis

RE

16

Grade

ER 3

JobNo

121274830427

Kill Date 10/06/2009

Date of Birth 12/01/2008

Age 159

Gender

Female

CarcassNo

3196

CarcassNo

8184

NetWeight

126.4

Prilog 14:
Odstranjivanje leđne moždine kukom

Prilog 15:
Odstranjivanje leđne moždine »TrimVac« usisavačem

